

Бождар Миленковски ИНТЕЛЕКТУАЛЕН КАПИТАЛ И КОНКУРЕНТНОСТ

ISBN 978-9989-870-83-5

Бождар Миленковски

ИНТЕЛЕКТУАЛЕН КАПИТАЛ И КОНКУРЕНТНОСТ

во ерата на економија на знаење

Универзитет „Св. Климент Охридски“-Битола
Факултет за информатички и комуникациски
технологии-Битола

ИНТЕЛЕКТУАЛЕН КАПИТАЛ И КОНКУРЕНТНОСТ

-ВО ЕРАТА НА ЕКОНОМИЈА НА ЗНАЕЊЕ-

БОЖИДАР МИЛЕНКОВСКИ

Битола, 2019

**ФАКУЛТЕТ ЗА ИНФОРМАТИЧКИ И КОМУНИКАЦИСКИ
ТЕХНОЛОГИИ - БИТОЛА**

Божидар Миленковски

**ИНТЕЛЕКТУАЛЕН КАПИТАЛ И
КОНКУРЕНТНОСТ**

-ВО ЕРАТА НА ЕКОНОМИЈА НА ЗНАЕЊЕ-

ПРВО ИЗДАНИЕ

Битола, декември, 2019

Автор:
Божидар Миленковски

Рецензенти:
проф. д-р Димитар Ефтимоски
проф. д-р Томе Неновски

Издавач:
Универзитет „Св. Климент Охридски“- Битола
Факултет за информатички и комуникациски технологии - Битола

За издавачот:
Проф. д-р Александар Маркоски, декан

Лектура:
Дарко Темелкоски

Печати:
Графо Пром-Битола

Тираж:
100 примероци

Со Одлука на Наставно-научниот совет на Факултетот за информатички и комуникациски технологии - Битола бр. 02-802/5 од 21.11.2019 година и согласно рецензијата објавена во Билтенот бр. 463 од 01.11.2019 година на Универзитетот „Св. Климент Охридски“ од Битола, овој ракопис е одобрен да се печати како основен учебник.

Copyright © авторот

Сите права задржани. Ниту еден дел од оваа книга не смее да се умножува (електронски, со копирање или друг начин на умножување) без претходна писмена согласност на авторот или издавачот.

Авторските права се заштитени согласно Закон.

ЗА АВТОРОТ

Божидар Миленковски е професор по економија, бизнис и претприемништво на Факултетот за информатички и комуникациски технологии при Универзитетот „Св. Климент Охридски“ од Битола. Роден е на 01.06.1979 година во Битола, Република Македонија. Основно и средно образование завршува во Битола, а своето понатамошно образование го продолжува на Економскиот факултет во Скопје, каде што и дипломира во 2003 година. Прогласен е за најдобар студент на департментот по менаџмент на промоцијата на дипломирани студенти на Економскиот факултет во Скопје, одржана во април 2004 година. Магистрира на Факултетот за администрација и менаџмент на информациски системи на Универзитетот „Св. Климент Охридски“ во Битола, а докторската дисертација ја брани на Економскиот институт при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје со што стекнува научен степен доктор на економски науки. Од 01.09.2007 година е вработен на Универзитетот „Св. Климент Охридски“- Битола. Негови полиња на научен интерес се: економијата на знаење, претприемништвото, конкурентноста и интелектуалниот капитал. Автор е и коавтор на повеќе научни трудови во земјата и странство и учесник е на поголем број домашни и странски конференции.

Професорот Миленковски живее и работи во Битола.

СОДРЖИНА

ПРЕДГОВОР	10
I. НОВАТА ЕКОНОМСКА ПАРАДИГМА НАРЕЧЕНА ЕКОНОМИЈА НА ЗНАЕЊЕ	14
1. Доминантни економски парадигми пред појавата на економијата на знаење	14
1.1. Laissez-faire (слободен пазар)	15
1.2. Кејнзијанска економија	19
1.3. Централно-планска економија	20
1.4. Економија (држава) на благосостојба	23
1.5. Неолиберална пазарна економија	29
2. Поим и суштина на економијата на знаење	34
3. Причини за појавата на економијата на знаење	38
4. Секторски реструктурирања во современите економии базирани на знаење	42
5. Емпириска верификација на значењето на знаењето за економскиот раст	44
6. Зголемување на интензитетот на знаењето	46
7. Улогата на образованието во економијата на знаење	49
7.1. Образованието и економскиот раст	51
7.2. Релација универзитет-индустрија	52
7.3. Американските наспроти европските универзитети	54
7.4. Високото образование во Република Македонија	58
Користена литература	61
II. ГЛОБАЛИЗАЦИЈАТА ВО ЕРАТА НА ЕКОНОМИЈАТА НА ЗНАЕЊЕ	63
1. Поим за глобализација	63
1.1. Предности и слабости од глобализацијата	64
1.2. Глобализацијата и отвореноста на националните економии	66
2. Транснационални корпорации (ТНК)	68
2.1. Странски директни инвестиции (СДИ)	71
2.1.1. Гринфилд (Greenfield) инвестиции	74
2.1.2. Спојувања и купувања (Mergers and Acquisitions)	75
2.1.3. Заеднички вложувања (Joint Ventures)	76
2.2. Странски директни инвестиции (СДИ) во Република Македонија	77
3. Глобален финансиски систем	78
4. Улогата на информатичко-комуникациските технологии (ИКТ) во	

процесот на глобализација	85
5. Значењето на културата во глобалното деловно работење	88
5.1. Социјална структура	91
5.2. Вредности и ставови	92
5.3. Јазик	96
5.4. Комуникација	98
5.5. Религија	99
6. Етиката и општествената одговорност во глобалното деловно опкружување	103
7. Глобалните економски предизвици во периодот што следува	111
Користена литература	119
III. ПАЗАР И КОНКУРЕНТНОСТ	122
1. Дефиниција и класификација на пазарот	122
2. Функции на пазарот	128
3. Пазарот и државата	131
4. Пазарни субјекти	134
4.1. Поим за трговско друштво	136
4.2. Трговските друштва во Република Македонија	138
5. Поим за конкурентност	141
6. Конкурентска предност наспроти компаративна предност	142
7. Нивоа на конкурентност	143
7.1. Меѓународната конкурентност и нејзиниот еволутивен пат	143
7.1.1. Полицентричен свет и меѓународната конкурентност	146
7.2. Национална конкурентност	150
7.2.1. Критички осврт кон концептот за национална конкурентност	153
7.2.2. Конкурентност на македонската економија	155
7.3. Конкурентност на ниво на индустрија	163
7.3.1. Пазарни структури и видови на конкуренција	164
7.3.1.1. Совршената конкуренција и нејзините карактеристики	165
7.3.1.2. Несовршена конкуренција	166
7.4. Конкурентност на ниво на претпријатие	168
7.5. Конкурентност на ниво на производи	170
8. Основни стратегии за конкурентност	172
8.1. Конкурентски сили (моделот на пет сили и конкурентската предност)	174
8.2. Модел на синџир на вредности	176
Користена литература	179

IV. ЕЛЕКТРОНСКОТО РАБОТЕЊЕ КАКО ДЕТЕРМИНАНТА НА КОНКУРЕНТНОСТА	181
1. Новата технолошка револуција	181
1.1. Државата како катализатор на технолошките револуции	183
2. Улогата на информатичко-комуникациските технологии (ИКТ) во современиот деловен контекст	185
2.1. Електронски пазар	190
2.2. Индекс на подготвеност за мрежно поврзување (The Network Readiness Index, NRI) и состојбата на ИТ-индустријата во Република Македонија	192
3. Историја на електронското работење	196
3.1. Дефинирање на електронското работење	199
4. Интернетот како основна технологија на електронското работење	201
4.1. Нови технологии кај електронското работење	205
5. Модели на деловнотоелектронското работење	208
5.1. Комуникации помеѓу бизнисите и крајните корисници	209
5.2. Комуникации во електронската влада	211
5.3. Повеќекратни трансакции	212
6. Најчести деловни модели на електронско работење во Република Македонија	212
6.1. B2B електронско работење во Република Македонија	213
6.2. B2C електронско работење во Република Македонија	213
7. Основни форми на електронско работење	214
7.1. Електронска трговија	216
7.2. Електронски маркетинг	218
7.3. Мобилно работење	220
7.3.1. Мобилна трговија	222
7.3.2. Мобилен маркетинг	222
7.4. Електронско банкарство	223
7.5. Електронско сметководство	227
7.6. Електронски платен промет	228
7.7. Електронско осигурување	230
Користена литература	232
V. ЗНАЕЊЕТО КАКО ЕКОНОМСКО ДОБРО И КАКО НАЈВАЖЕН ОРГАНИЗАЦИСКИ РЕСУРС ЗА ПОСТИГНУВАЊЕ КОНКУРЕНТНОСТ	235
1. Дисперзија и видови на знаење	235
2. Карактеристики на знаењето како економско добро	239
3. Знаењето како јавно добро	244

4. Производство на ново знаење	246
4.1. Истражување и развој (Research and Development, R&D)	246
4.1.1. Микроекономски аспекти на истражувањето и развојот- вложување во истражување и развој на претпријатие ориентирано кон максимизирање на профитот во услови на совршена конкуренција	249
4.2. Учење низ работа (Learning by Doing)	253
5. Знаењето и иновациите	255
5.1. Видови иновации	258
6. Организациското знаење и промените	260
6.1. Менаџмент на знаење (Knowledge Management)	264
6.1.1. Карактеристики на информацијата како организациски ресурс	267
6.1.2. Ентропија, информации и управување	268
6.1.3. Човечкиот информациски систем	271
6.1.4. Емоционална интелигенција	277
6.1.5. Организација што учи	280
7. Знаењето и концептот на суштински компетенции (Core Competencies)	286
Користена литература	289
VI. ИНТЕЛЕКТУАЛНИОТ КАПИТАЛ И КОНКУРЕНТНОСТА	291
1. Поим за интелектуален капитал	291
2. Терминолошки одредници кај интелектуалниот капитал	292
3. Содржина и суштина на интелектуалниот капитал на претпријатието	295
3.1. Човечки капитал	296
3.2. Структурен капитал	300
3.3. Релациски (потрошувачки) капитал	301
4. Извори на интелектуален капитал	304
4.1. Интерни извори на интелектуален капитал	304
4.2. Екстерни извори на интелектуален капитал	305
4.3. Кооперативни форми како извори на интелектуален капитал	308
5. Интелектуалниот капитал како детерминанта на вредноста на претпријатието	310
6. Перформанси на интелектуалниот капитал и конкурентноста на претпријатијата	313
6.1. Значењето и улогата на интелектуалниот капитал во производството на конкурентска предност на претпријатијата	315
6.2. Микроекономска анализа за значењето на интелектуалниот	

капитал во остварувањето на конкурентска предност	317
7. Национален интелектуален капитал	320
7.1. Влијанието на интелектуалниот капитал врз националната конкурентност	321
7.2. Економско-теоретска фундираност на знаењето и интелектуалниот капитал во остварувањето на економски раст	325
7.3. Интелектуалниот капитал и правата на интелектуална сопственост	329
7.3.1. Правните системи во светот и заштитата на интелектуалната сопственост	334
Користена литература	340
VII. ДОДАТОК: УЛОГАТА НА ПСИХОЛОГИЈАТА ВО ЕКОНОМИЈАТА НА ЗНАЕЊЕ-КОНЦЕПТОТ НА БИХЕЈВИОРАЛНА ЕКОНОМИЈА	342
1. Погледот на класичната економија за човечката природа	342
2. Теорија на рационален избор	345
3. Бихејвиорална економија (Behavioral Economics)	354
4. Развој на бихејвиоралната економија	358
5. Бихејвиорални финансии	368
6. Ментално сметководство	375
7. Невроекономија	382
8. Иднината на бихејвиоралната економија	385
Користена литература	388

CIP-Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“,
Скопје

005.336.4:339.137.2(075.8)

МИЛЕНКОВСКИ, Божидар

Интелектуален капитал и конкурентност: (во ерата на економија на знаење) / Божидар Миленковски. -Битола: Универзитет „Св. Климент Охридски“, Факултет за информатички и комуникациски технологии - Битола, 2019. - 389 стр. : илустр. ; 25 см
Фусноти кон текстот. – Библиографија кон главите

ISBN 978-9989-870-83-5

а) Интелектуален капитал - Конкурентност - Високошколски учебници

COBISS.MK-ID 111771402